
MEMO

AAN: ALGEMEEN BESTUUR
VAN: SASKIA VAN DEN BROEK
C.C.: -
ONDERWERP: ADVIES SCENARIO'S
DATUM: 14 MAART 2025
BIJLAGE: -

1. Inleiding

De gemeenten in Nederland staan de komende jaren voor grote financiële uitdagingen. De gemeenten in de regio Zaanstreek-Waterland bereiden scenario's voor de toekomst voor, inclusief ombuigingen vanaf begrotingsjaar 2026. Voor deze ombuigingen wordt ook naar de taken en de middelen van de gemeenschappelijke regelingen gekeken. VrZW heeft, naar aanleiding van de financiële ontwikkelingen, scenario's op verzoek van het Algemeen Bestuur opgesteld. De leden van het Algemeen Bestuur hebben daarover in enkele rondes met elkaar gesproken. De eerste uitkomsten van deze besprekingen, en planning omtrent de begroting, treft u in dit memo aan. NB Bij de verschillende scenario's zijn indicatieve bedragen voor besparing opgenomen.

2. Besluitvormingsproces

Historie

- Op 10 juli 2024 heeft het Algemeen Bestuur gevraagd scenario's voor aanpassingen in de uitvoering van het takenpakket voor te bereiden.
- Op 6 september 2024 heeft het Algemeen Bestuur uitgangspunten voor de op te stellen scenario's vastgesteld. VrZW moet ontwikkelrichtingen in beeld brengen over hoe en tot op welk niveau een wijziging in de uitvoering van taken plaats kan vinden. De consequenties van die wijziging worden vervolgens getoetst aan de algemene beleidsuitgangspunten van VrZW.
- Op 31 januari 2025 heeft een eerste bespreking van de scenario's in het Algemeen Bestuur plaatsgevonden.
- Op 7 februari 2025 heeft een tweede bespreking plaatsgevonden waarin de leden van het Algemeen Bestuur zich individueel hebben uitgesproken over de wenselijkheid van de scenario's. Er is nog geen besluit door het Algemeen Bestuur genomen.
- Op 12 februari 2025 heeft het Dagelijks Bestuur de wethouders Financiën geïnformeerd over de eerste uitkomsten van de bestuurlijke beschouwing over de scenario's.
- Op 25 februari 2025 is in het Dagelijks Bestuur het memo voor over de uitkomsten van de besprekingen over de scenario's besproken.
- Op 12 maart 2025 heeft het Algemeen Bestuur het memo, de gevolgen voor het begrotingsproces 2026 en de wijze van communicatie richting de gemeenteraden besproken tijdens een extra afstemmingsmoment.

Toekomst

- Op 24 maart 2025 neemt het Algemeen Bestuur een besluit over de scenario's en een voorlopig besluit over de begroting 2026 van VrZW.
- Na een zienswijzeperiode van 12 weken neemt het bestuur op 2 juli 2025 een besluit over de ingediende zienswijzen en de conclusie die ze eraan verbinden.
- Het Algemeen Bestuur stelt de begroting 2026 van VrZW op 5 september 2025 definitief vast.

3. Keuzes m.b.t. onverhoopt uitblijven van bijdragen van het Rijk

Met de leden van het Algemeen Bestuur is gesproken over de strategie bij het onverhoopt uitblijven van bijdragen van het Rijk.

Bij de Voorjaarsnota 2025 van het kabinet komt er helderheid of de in de miljoenennota 2025 verwerkte korting op de brede doeluitkering rampenbestrijding en crisisbeheersing (BDuR) wordt teruggedraaid. En ook of de rijksoverheid een aanvullende bijdrage geeft voor een verplichte wijziging van het brandweerstelsel nu het structureel kazerneren en consigneren van brandweervrijwilligers juridisch niet meer is toegestaan.

Bezuiniging van het rijk op de BDuR

Er vindt op het niveau van Staatsecretaris Coenradie en het Veiligheidsberaad overleg plaats over de mogelijke bezuiniging. In afwachting daarvan is de keuze vooralsnog dit knelpunt niet op te lossen maar als begrotingstekort in de begroting voor 2026 te laten zien.

Temporiseren van toekomstbestendige brandweezorg bij uitblijven bijdrage Rijk

Bij het onverhoopt uitblijven van de rijksbijdrage voor Bouwsteen 1 wordt in 2025 de uitvoering van toekomstbestendige brandweezorg getemporiseerd en vanaf 2026 mogelijk heroverwogen.

4. Gevraagd besluit aan het Algemeen Bestuur

Op 24 maart 2025 wordt aan het Algemeen Bestuur gevraagd om:

- Belang toe te kennen aan de verdere samenwerking op landelijk niveau, met buurregio's en met GGD-ZW;
- Voor de scenario's B tot en met G de taakuitvoering voort te zetten;
- Voor scenario H de taakuitvoering te temporiseren;
- De ontwerpbegroting voor 2026, waarin de keuzes m.b.t. de scenario's zijn verwerkt, voorlopig vast te stellen;
- De wijze van communicatie richting de gemeenteraden te bespreken.

5. Eerste uitkomsten bespreking van de scenario's

Met het opstellen van de scenario's komen we ook tegemoet aan het verzoek van de wethouders Financiën van 23 juli 2024. Zij hebben namens de colleges verzocht om scenario's uit te werken met een lagere gemeentelijke bijdrage, rekening houdend met 5%, vanaf begrotingsjaar 2026. Op basis van het prijspeil 2024 (€ 34,6 mln) houdt 1% korting op de gemeentelijke bijdragen een bedrag in van € 346.000 en 5% een bedrag van € 1.730.000.

Verschillende scenario's zijn de afgelopen periode onderzocht. Hieruit is gebleken dat het schrappen van taken, tot een besparingsniveau van 5% op de gemeentelijke bijdragen per 2026, niet verantwoord is. Dit vanwege de onomkeerbaarheid van de negatieve gevolgen op de veiligheid en de samenleving. De effectieve uitvoering van de taken van de veiligheidsregio in de regio vraagt om samenwerking op landelijk niveau en met andere regio's en daarin ontstaat een reëel perspectief op het vergroten van de doelmatigheid.

Uit de bespreking over de scenario's is een aantal bestuurlijke overwegingen naar voren gekomen. Deze redeneerlijnen draaien primair om de maatschappelijke betekenis van de activiteiten van VrZW. Daarnaast spelen bedrijfseconomische aspecten een rol in de afweging.

Het centrale uitgangspunt van het bestuur is dat VrZW wil inzetten op intensivering van samenwerking (optie A). Dit is noodzakelijk om een robuuste veiligheidsregio in Zaanstreek-Waterland te behouden. Deze weg draagt via de lijn van de uitvoering van beleid bij aan de toekomstbestendigheid van VrZW en levert, zonder dat grote maatschappelijke schade wordt aangebracht, op de middellange termijn, een daling van het budgettair kader op.

Hieronder treft u de overwegingen aan in de volgorde waarin de scenario's zijn gerangschikt door het bestuur. Bij de verschillende scenario's zijn indicatieve bedragen voor besparing opgenomen.

A. Maatschappelijk en bedrijfseconomische betekenis van samenwerking

Scenario: Samenwerkingsopties (geen wettelijke taak)

Doelmatigheidswinst indicatief op kortere termijn (binnen 3 jaar) € 712.000 (indicatief 2%)

Doelmatigheidswinst indicatief op middellange termijn (binnen 7 jaar) € 2.079.000 (indicatief 5%)

Het realiseren van een doelmatigheidswinst uit de samenwerking vraagt om een met de samenwerkingspartners uit te voeren verkenning van de concrete mogelijkheden. Dit vraagt een voorinvestering in tijd en wellicht ook geld voor het inhuren van expertise. Daar staat een substantiële besparing tegenover ter grootte van de gevraagde 5% op de gemeentelijke bijdragen.

VrZW is een kleine veiligheidsregio, wat betekent dat een effectieve taakuitvoering ook afhankelijk is van samenwerking met aangrenzende regio's en andere relevante partners. Op verschillende terreinen vindt dit al plaats. Er bestaat een gedeelde overtuiging dat deze samenwerking verder kan worden versterkt en geïntensiveerd.

Op landelijk niveau willen we bijvoorbeeld aansluiten op samenwerkingslijnen op het gebied van het onderwijsstelsel (vakbekwaamheid brandweer), informatievoorziening en personeelsbeleid (toekomstbestendig werkgeverschap). Op regionaal niveau willen we op de kortere termijn (binnen 3 jaar) onder meer inzetten op gezamenlijke uitvoering van taken op het gebied van multi-vakbekwaamheid, het gezamenlijk invullen van vereisten vitale organisatie informatieveiligheid en op samenwerking met de GGD op basis van de uitkomsten van de verkenning.

Op de middellange termijn (binnen 7 jaar) kan gedacht worden aan het regionaal samenvoegen van multi-piketten, het gezamenlijk uitvoeren van taken op het gebied van crisisbeheersing, het samenvoegen van het Veiligheid Informatie Knooppunt en het samenvoegen van de twee meldkamers in Noord-Holland.

Hierdoor wordt niet alleen de maatschappelijke effectiviteit en de kwaliteit van de dienstverlening vergroot, maar kan ook de doelmatigheid aanzienlijk worden verbeterd. Dit geldt zowel op het gebied van bedrijfsvoering als op beleidsinhoudelijke terreinen.

Om deze samenwerking in de toekomst optimaal vorm te blijven geven en uit te bouwen, is bestuurlijke bereidheid essentieel. Dit vraagt om een open houding en de bereidheid om over de grenzen van de eigen regio heen te kijken. Alleen door in Noord-Holland gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen en structureel samen te werken, kan VrZW haar taken op een efficiënte en effectieve manier blijven uitvoeren, in het belang van de veiligheid en het welzijn van alle inwoners in de regio.

Conclusie:

Het Algemeen Bestuur is ervan overtuigd dat intensieve samenwerking op landelijk niveau, met buurregio's en met de GGD-ZW bijdraagt aan de toekomstbestendigheid van VrZW.

B. Maatschappelijke betekenis van preventie

Scenario: Stoppen met voorlichting in het kader van Brandveilig Leven (geen wettelijke taak)

€ 160.000

Brandweezorg vormt een geïntegreerd geheel, bestaande uit risico-beheersende activiteiten, repressieve uitvoering en nazorg. Hoewel er een duidelijke samenhang is tussen deze onderdelen, betekent dit niet dat extra preventieve maatregelen direct leiden tot een evenredige afname van de repressieve inzet. Wel blijkt uit onderzoek dat preventieve inspanningen significant bijdragen aan het vergroten van de brandveiligheid, met name voor kwetsbare groepen binnen de samenleving.

Wanneer preventieve inzet wegvalt, ontstaat het risico dat kwetsbare burgers en de hulpverleners om hen heen niet meer effectief worden bereikt. Het verdwijnen van een toegankelijk loket voor alle burgers leidt ertoe dat alleen handhaving op vergunningscriteria resteert, zonder actieve benadering van risicogroepen. Dit kan op termijn resulteren in een grotere repressieve inzet en staat haaks op de verwachtingen van zorginstellingen, woningbouwverenigingen, scholen en andere betrokken partijen.

Preventieve brandweezorg moet aan betekenis toenemen als gevolg van maatschappelijke trends die brandrisico's met zich meebrengen die anders zijn dan waar traditioneel aan wordt gedacht. De majeure trends zijn: technologische ontwikkelingen (smartphones, zonnepanelen, elektrische auto's en fietsen, thuisbatterijen en andere technologische innovaties), verdichting van steden en demografische ontwikkelingen (toenemende vergrijzing waarbij de inzet is om langer zelfstandig thuis te wonen).

Conclusie:

Voortzetten van Brandveilig Leven omdat repressie zonder preventie eindeloos is.

C. Maatschappelijke betekenis van verbinding met de jeugd

Scenario: Stoppen met Jeugdbrandweer en Young Fire Rescue Team (geen wettelijke taak)

€ 50.000

In de regio zijn jongeren actief betrokken bij de jeugdbrandweer en het Young Fire Rescue Team. Deze verbinding met de jeugd versterkt niet alleen de samenredzaamheid en maatschappelijke weerbaarheid, maar biedt ook een waardevolle basis voor toekomstige instroom binnen de reguliere brandweerorganisatie.

Wanneer deze betrokkenheid afneemt, dreigt de verbinding met jongeren op het thema publieke veiligheid te verdwijnen. Dit kan leiden tot een opdroging van de kweekvijver voor zowel vrijwillige als beroepsmatige

brandweerm medewerkers. Bovendien komt met het stoppen met Young Fire Rescue Team de samenwerking met andere hulpverleningsdiensten onder druk te staan, wat de brede maatschappelijke oriëntatie van de brandweezorg op lange termijn kan doen verminderen.

Conclusie:

Om voorbereid te zijn op de toekomst: Voortzetten Jeugdbrandweer en Young Fire Rescue Team vanwege zowel de grote maatschappelijke en organisatorische meerwaarde, de kweekvijver, van de betrokkenheid van jongeren.

D. Maatschappelijke betekenis van levensreddend handelen bij waterongevallen

Scenario: Stoppen met duiken (wettelijke taak)

€ 200.000

Stoppen met duiken betekent stoppen met levensreddend handelen. In Zaanstreek-Waterland heeft waterveiligheid grote betekenis. Er zijn twee duikteams in de regio en duikteams van buurregio's springen ook in. Levens redden vraagt om het snel lokaliseren van slachtoffers. Dit vraagt om paraatheid met deze specifieke deskundigheid. Andere hulpverleners gaan niet te water maar rekenen op de inzet van de brandweer. De deskundigheid van brandweerdikers wordt ook ingezet bij overstromingen of andere water gerelateerde rampen want dan helpen zij bij evacuaties, het zoeken naar vermisten en het uitvoeren van inspecties onder water. Indien er geen duikteams meer actief zijn moet voor de berging van slachtoffers een particulier bedrijf worden ingehuurd.

Conclusie:

Voortzetten van de duiktaak door medewerkers van VrZW vanwege de veiligheid van inwoners én voor de arbeidsveiligheid van alle hulpverleners (in het bijzonder personeel van politie en ambulancedienst).

E. Bedrijfseconomische betekenis van goed werkgeverschap

Scenario: Stoppen activiteiten gericht op het vergroten van fysieke en mentale weerbaarheid van medewerkers en met Team Collegiale Opvang (geen wettelijke taak)

€ 135.000

Goed werkgeverschap is belangrijk voor het werven en behouden van medewerkers en voor het beperken van het ziekteverzuim. Dit geldt voor alle werkorganisaties. Daarnaast vertaalt bij VrZW een laag ziekteverzuim zich direct in een bedrijfseconomisch voordeel omdat de roosterfactor beperkt kan blijven. Deze roosterfactor is bij VrZW nu lager dan bij een groot aantal brandweerkorpsen in Nederland. Los van de morele verplichting als goed werkgever zorg te dragen voor het welzijn van medewerkers, dragen dergelijke activiteiten bij aan het doelmatig functioneren.

Conclusie:

Voortzetten van preventieve activiteiten vanwege het bevorderen en behouden van fysieke en mentale gezondheid van medewerkers.

F. Maatschappelijke betekenis van bundeling van expertise

Scenario: De gemeentelijke taken in het kader van toetsing risicobeheersing en bouwplantoetsing terugleggen bij gemeenten (gemeentelijke taak)

Respectievelijk € 400.000 en € 560.000

Sommige gemeentelijke taken zijn niet wettelijk toegewezen aan veiligheidsregio's, maar worden binnen de gemeenschappelijke regeling VrZW uitgevoerd omdat gezamenlijke uitvoering efficiënter is. Gemeenten kunnen ervoor kiezen om deze taken zelf uit te voeren of elders onder te brengen, maar dit brengt nadelen met zich mee. Het bemoeilijkt de afstemming met de wettelijke taken van VrZW en leidt tot een verlies van regionale bundeling van expertise en aansluiting bij landelijke kennisontwikkeling.

Daarnaast heeft het verplaatsen van taken gevolgen voor de operationele praktijk. Gemeenten krijgen zelf de regie over hun budget en capaciteit, maar dit kan leiden tot versnippering van kennis en middelen. De afstemming tussen gemeenten onderling komt in gevaar, evenals de samenwerking met repressieve taken, wat kan resulteren in

informatieverlies en een minder efficiënte aanpak van bijvoorbeeld ongewenste brandmeldingen. Dit kan zelfs leiden tot een toename van brandweerinzetten.

Bovendien wordt de samenwerking met externe partners zoals zorginstellingen, woningcorporaties en kinderdagverblijven complexer. Aangezien deze organisaties niet gebonden zijn aan gemeentegrenzen, wordt het lastiger om gezamenlijke projecten op te zetten en kunnen aanspreekpunten voor deze organisaties onduidelijker worden. Ook de verbinding met de brandweer op relevante veiligheidsvraagstukken verdwijnt, wat de algehele veiligheid in de regio kan ondermijnen.

Conclusie:

Voortzetten uitvoering gemeentelijke taken (toetsing risicobeheersing en bouwplantoetsing) door VrZW omdat uitvoering door individuele gemeenten niet doelmatig is.

G. Maatschappelijke betekenis van vrijwilligheid

- *Scenario 1: Sluiten van vier brandweerposten (wettelijke taak)*
4 x € 125.000 (directe uitvoeringskosten)

Op basis van het huidige dekkingsplan kunnen vier brandweerposten worden gesloten omdat de paraatheid vanuit andere posten zou kunnen worden ingevuld.

Het belang van vrijwilligheid bestaat niet alleen uit het invullen van de repressieve paraatheid maar vrijwilligers spelen ook een rol in preventieve brandweezorg, de hulpverlening, de grootschalige optredens en de taken op het gebied van maatschappelijke weerbaarheid.

Bij het invullen van Toekomstbestendige Brandweezorg is door het Algemeen Bestuur vastgelegd dat VrZW vasthoudt aan het behouden van vrijwilligers om hen optimaal in te zetten voor de veiligheid van de burgers in de regio. Vrijwilligers zijn een schakel binnen een fijnmazig netwerk en brengen nabijheid, vertrouwen en maatschappelijke verbinding bij inwoners. Ook landelijk wordt middels het 'strategisch perspectief op vrijwilligheid' het belang van lokale inbedding door vrijwilligers onderschreven: het 'maatschappelijk rendement' is een voorwaarde voor een effectieve uitvoering van de basiszorg en voor uitbreiding van het dienstenpakket. De brandweer is, mede door vrijwilligheid, in staat betrouwbare en betaalbare slagkracht te organiseren. Om de inzet van vrijwilligers optimaal te houden faciliteert de brandweer ze waar mogelijk en leidt ze op tot gekwalificeerde, vakbekwame medewerkers.

Bij het herijken van de uitgangspunten voor Toekomstbestendige Brandweezorg in het Algemeen Bestuur van 8 juli 2022 zijn het inzetten op behoud van vrijwilligers en de maatschappelijke meerwaarde van de brandweer herbevestigd. Bovendien zijn in de vergadering door het Algemeen Bestuur zelf twee uitgangspunten toegevoegd.

- *Probeer een toekomstig negatief effect van gekozen oplossingen te voorkomen.*
Sommige posten kunnen beroepsposen worden omdat dat nodig is om de inzetbaarheid op peil te houden. Dat kan echter effect hebben op omliggende posten, bijvoorbeeld op de motivatie van vrijwilligers, minder uitrukken e.d. De opdracht van het Algemeen Bestuur is om deze negatieve effecten te voorkomen. Hier is veel in geïnvesteerd.
- Het tweede punt gaat over regionale spreiding. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat de waarde die burgers toekennen aan de aanwezigheid van een brandweerpost in hun directe woonomgeving in minder verstedelijkt gebied het grootst is. De opdracht van het bestuur was dan ook deze:
Minimale dekking per gemeente behouden en waar mogelijk spreiding dekking verbeteren.
Dit uitgangspunt gaat over de verhouding regionale dekking - lokale dekking. Er wordt gestuurd op een regionale dekking van 70%. Dat principe moet niet worden losgelaten maar de lokale dekking mag niet verslechteren. Nog mooier zou het zijn als de spreiding van de dekking per gemeente verbeterd zou kunnen worden (is geen uitgangspunt maar een inspanningsverplichting).

Daarnaast hebben alle burgemeesters in Nederland op 6 december 2024 een brief ontvangen van de Nationaal Coördinator Terrorismedebestrijding en Veiligheid dat de verslechterde veiligheidssituatie het noodzakelijk maakt de maatschappelijke weerbaarheid van de samenleving versneld te verhogen. Voor een veilige en weerbare maatschappij is de inzet van iedereen nodig: regionale en lokale overheden, bedrijven, kennisinstellingen,

maatschappelijke organisatie en burgers. In dit kader wordt aan de brandweerposten een rol toebedacht als fysiek noodsteunpunt in tijden van grootschalige crises. Het een fijnmazig netwerk van brandweerposten in Nederland komt goed van pas.

Conclusie:

Omwille van het behoud van de vrijwilligheid en vergroten weerbaarheid besluiten alle brandweerposten in de regio te handhaven.

- *Scenario 2: Stoppen met basis vergoeding + vergoeding koffiegeld aan verenigingen van brandweervrijwilligers, (geen wettelijke taak)*
€ 70.000

Voor een relatief bescheiden bedrag draagt VrZW bij aan het voortbestaan van de vereniging van de brandweervrijwilligers. Deze verenigingen per brandweerpost zijn belangrijk voor de saamhorigheid op de post en de binding tussen de vrijwilligers. Indien deze komen te vervallen, verdwijnt voor het Bestuur de mogelijkheid om waardering uit te spreken voor de vereniging van brandweervrijwilligers.

Conclusie:

Voortzetten van de financiële vergoeding aan de verenigen van brandweervrijwilligers om schade aan de relatie te voorkomen. Dit zou meer kosten dan het oplevert.

H. Maatschappelijke betekenis van verduurzaming

Scenario: Temporiseren verduurzaming (wettelijke taak)

€ 50.000 projectbudget en investeringsprogramma PM.

Verduurzaming brengt soms hogere kosten met zich mee. In aanschaf zijn elektrische voertuigen duurder en als gevolg daarvan stijgen de kapitaallasten. Het aanschaffen van zonnepanelen is door rijksbeleid minder aantrekkelijk. VrZW wil voldoen aan de wettelijke normen op het gebied van duurzaamheid en daartoe worden activiteiten uitgevoerd zoals het elektrificeren van voertuigen, het plaatsen van zonnepanelen en hergebruik van materialen.

Conclusie:

Temporiseren van de verduurzaming. Het projectbudget kan worden ingeleverd en bij vaststellen van de begroting 2026 wordt de gemeentelijke bijdrage verlaagd. Eventuele effecten in het investeringsprogramma komen de komende jaren in beeld.

6. Communicatie richting de gemeenteraden

De gemeenteraden worden geïnformeerd via een begeleidende brief bij de begroting. Zie bijlage 3.